

ПРАИСТОРИЈСКА УМЕТНОСТ

ПРАИСТОРИЈА И ИСТОРИЈА - ПЕРИОДИЗАЦИЈА

- Постојање људске цивилизације дели се на два периода: **ПРАИСТОРИЈУ** и **ИСТОРИЈУ**.
- Праисторија се рачуна од пре три милиона година (појава људског рода) до појаве писма у IV миленијуму п.н.е. Дели се на **камено доба** (*старије – палеолит, средње – мезолит и млађе – неолит*) и **метално** (*бакарно, бронзано и гвоздено*).

РАЧУНАЊЕ ВРЕМЕНА

НАЗИВ ЕРЕ	ГОДИНА	ДОГАЂАЈ
Хришћанска	1. нове ере	Рођење Исуса Христа
Године пре Христовог рођења=године старе ере; године после Христовог рођења=године нове ере		
Муслиманска	622. нове ере	Прелазак Мухамеда из Меке у Медину-Хиџра
Римска	753. пре нове ере	Оснивање града Рима
Грчка	776. пре нове ере	Прве Олимпијске игре
Византијска	5508. пре нове ере	Постанак света

ПРАИСТОРИЈА И ИСТОРИЈА - ПЕРИОДИЗАЦИЈА

- Историја обухвата:

- * **СТАРИ ВЕК** од 3000-4000 г.п.н.е. до пада Римског царства (476. г)

- * **СРЕДЊИ ВЕК** од краја V века до краја XV века (до Ренесансе или Колумбовог открића Америке 1492.)

- * **НОВИ ВЕК** од краја XV до краја почетка XX века (Први светски рат 1914-1918)

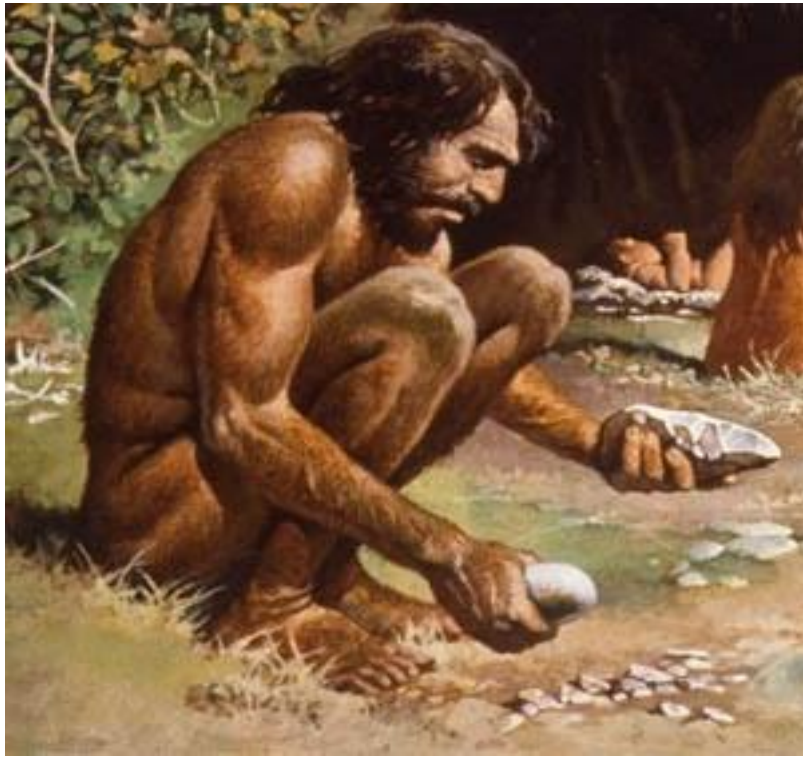
- * **САВРЕМЕНО ДОБА** од почетка XX века до данас

ЧОВЕКОВ РАЗВОЈ У ПРАИСТОРИЈИ

ПРАИСТОРИЈА			
КАМЕНО ДОБА		МЕТАЛНО ДОБА	ПЕРИОД
- старије	- млађе		
Грубо обрађен камен	Глача и буши камен	Користи метал: <u>бакар-бронза-гвожђе</u>	
Настрешнице од пружа	Пећине, сојенице, земунице		СТАН
Сакупљање плодова, лов и риболов	Припитомљавање животиња ===== Сточарство, земљорадња	Металургија, занатство, трговина	ЗАНИ- МАЊЕ
номадски	седачачки		НАЧИН ЖИВОТА
вагра	прва оруђа: мотика, плуг	Точак, једро, разбој, грнчарско коло	ОТКРИЋА

Палеолитски артефакт (бифацијални)

ПАЛЕОЛИТ

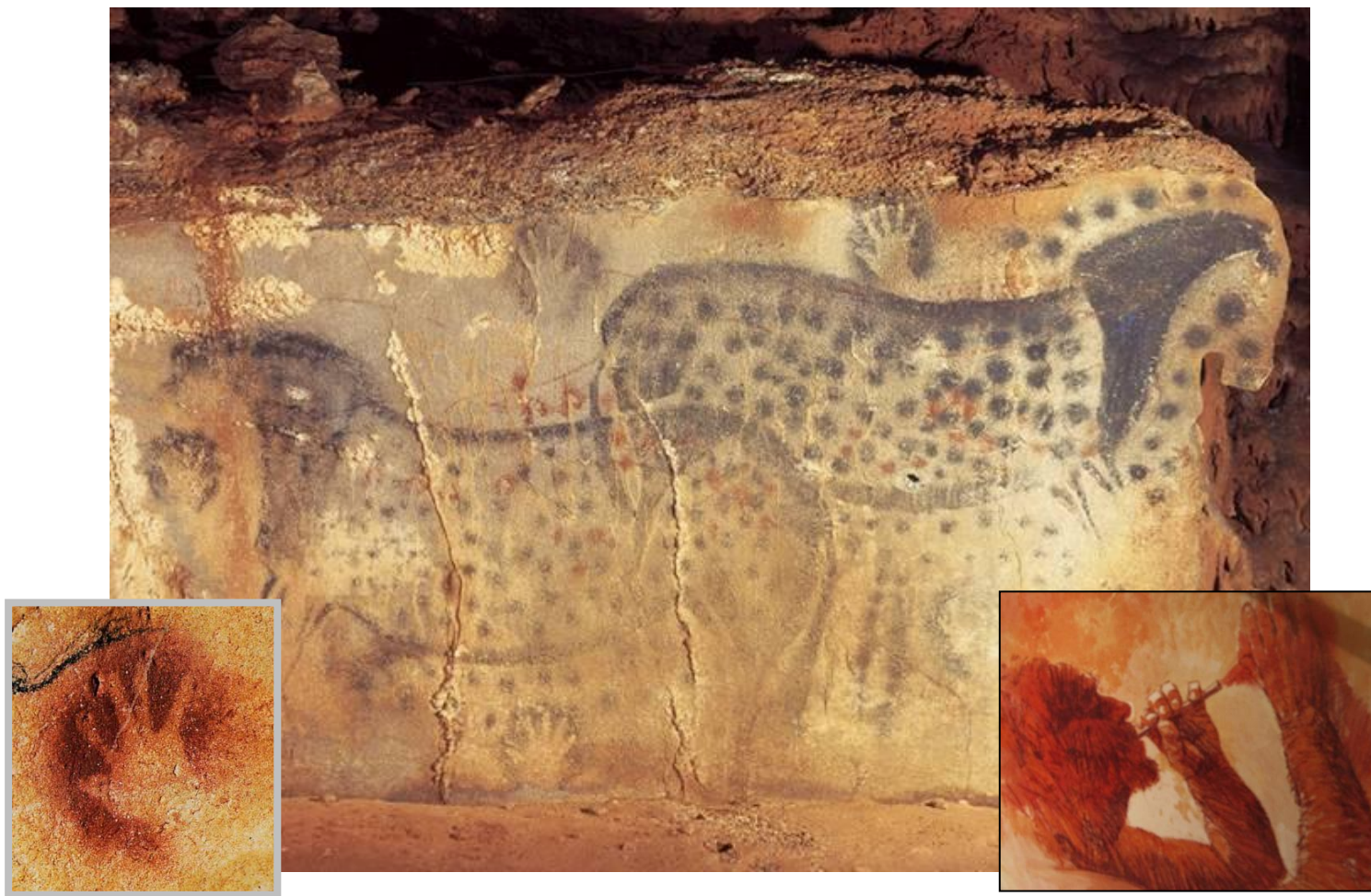
- ∞ Људи се окупљају у хорде и племена која још увек немају јасну структуру ради лакшег прикупљања хране и лова
- ∞ Јавља се прецизнија обрада камена и прве алатке тј. оруђа
 - ✿ *Човек повезује облик предмета (штап или камен) са функцијом*
- ∞ Настаје крајем последњег леденог таласа у Европи када су простанствима лутала крда биљоједа које су ловили пра-људи служећи се пећинама као заклоном или пребивалиштем
- ∞ Уметност палеолита настала је у првим пребивалиштима људи (ПЕЋИНСКА УМЕТНОСТ) и од материјала које су налазили у природи (рог, кост, дрво, камен) израђујући употребне или религиозне предмете (ФИГУРИНЕ)

ПЕЋИНСКА УМЕТНОСТ

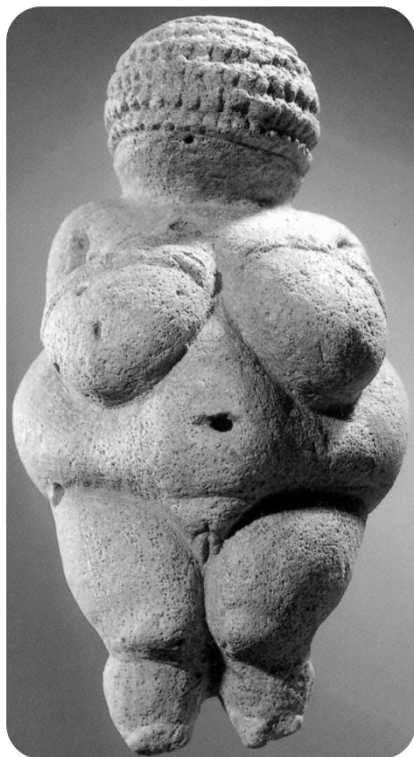
- ⌘ Састоји се од цртежа, слика, гравура и скулптуре у пећинама које су користили праисторијски људи за заклон или пребивалишта
- ⌘ Најпре је откривена у југозападној Француској, а затим у Шпанији (пећина Алтамира), док данас познајемо налазишта и у Португалу, Аустралији и јужној Африци
- ⌘ Најчешће су забележени цртежи животиња (бизони, коњи, мамути, јелени..) представљени у профилу, веома наглашених контура и обојени у неку другу боју. Број и величина фигура варира, углавном су насликане без неког посебног реда или чак једне преко других.
- ⌘ Понекад се јављају и једноставни знаци тј. симболи, самостално или уз фигуре, а најчешћи је мотив “’бојених отисака руку” који је имао различита ритуална значења.
- ⌘ Уметници су вешто користили неравнине пећина да би нагласили облик неке слике (животиње) или су од пећинског камена правили рељефе и скулптуре.

КАКО СУ СЛИКАЛИ?

Коњи са отисцима руку (коњи се датују око 25.000–22.000 г.п.н.е. а руке око 15.000 г.п.н.е, ширина коња око 1,5 метар). Пећина *Pech-Merle*, Француска

Венера из Вилендорфа, фигурина од
камена из *Willendorfa* у Аустрији
(висока око 11 цм,
28.000–25.000 г.п.н.е.)

ВЕНЕРА – ИДЕАЛ ЖЕНЕ КРОЗ ИСТОРИЈУ

**Венера из
Вилендорфа,
28.000–25.000 г.п.н.е.**

**Венера Милоска,
130-120 г.п.н.е.**

**Рађање Венере (Ботичели),
1485 г.**

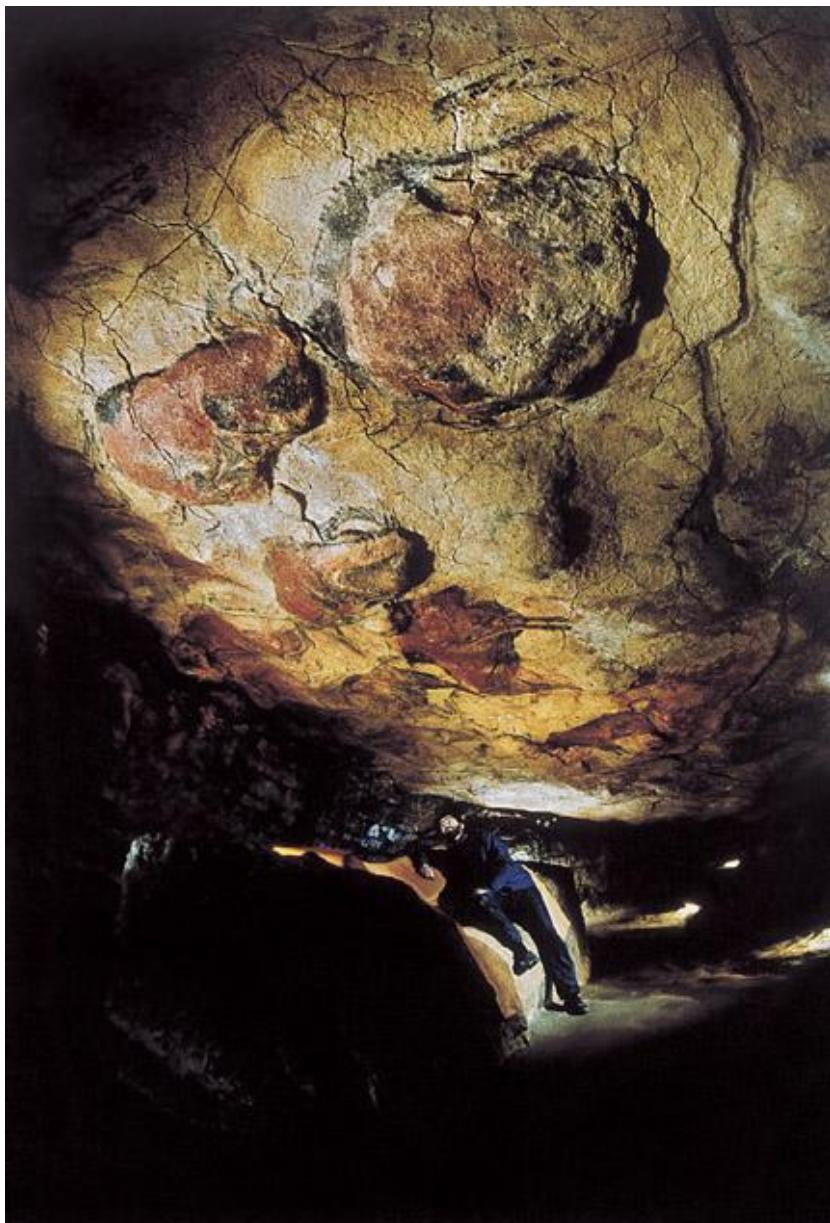
Фигурина од слонове кости из пећине
Les Rideaux у Француској (висока 13
цм, око 20,000 г.п.н.е.)

СМИСАО ПАЛЕОЛИТСКЕ УМЕТНОСТИ

- ∞ Пећинско сликарство је имало важну улогу везану за свакодневни живот и преживљавање праисторијских људи, односно ради се о сликама које су имале ритуални и магијски карактер
- ∞ Људи из каменог доба су сликали животиње да би их срели у стварности док су приказана копља на сликама осигуравала успешан лов, или су сликали животиње у нади да ће се исте размножити и осигурати довољно хране у будућности.
- ∞ Фигурине нађене широм Европе су највероватније били магијски прикази жена за подстицање плодности и размножавања. Бројност ових женских идола говори у прилог теорији да је то било време матријархата.
- ∞ Палеолитски човек није имао способност повезаног мишљења, тј. није знао што је узрок а што последица, отуда магијско веровање у истоветност насликане животиње са правом животињом или магијске скулптуре Венере и плодности. → *Уметност се овде јавља као средство којим се човек лакше повезује са светом око њега успостављајући везу са природом од које је одвојен и од које осећа страх.*

МЕЗОЛИТ

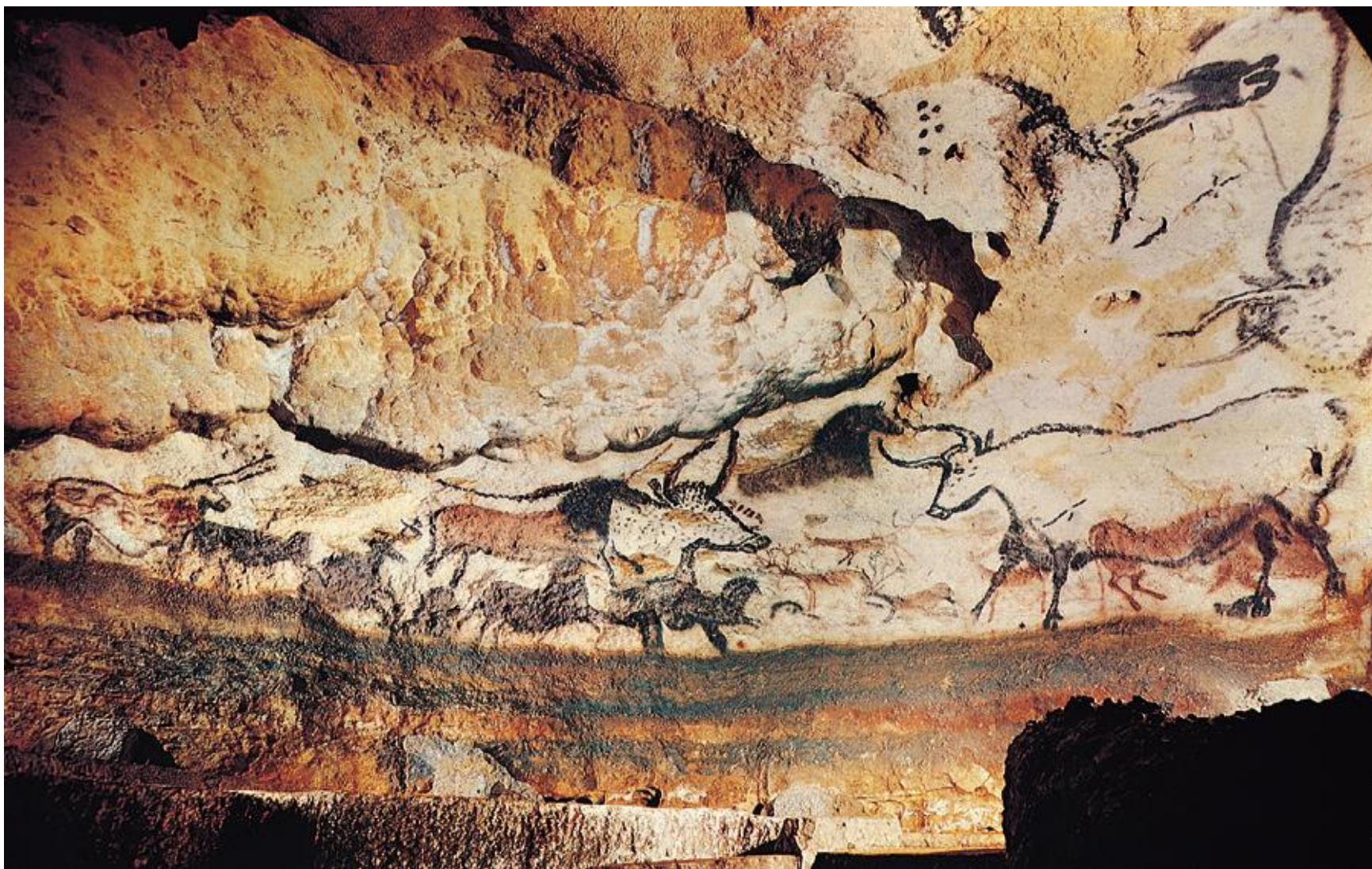
- ∞ Током мезолита људи се озбиљније удружују у заједнице – племена (имала су од 100 – 2000 јединки) која почињу да контролишу своје окружење (организовано се скупља храна, припитомљава се пас који служи у лову)
- ∞ У мезолиту су се десиле три важне промене везане за ликовне уметности:
 - ✿ *Теме у сликарству постају разноврсније, па се осим животиња често појављују и људске фигуре*
 - ✿ *У обликовању се напушта натурализам и подражавање природе, избацују се детаљи а ликови поједностављују (стилизују)*
 - ✿ *Истовремено са појавом организоване групе и поделе рада у друштвеној заједници (гоничи животиња и ловци у заседи) и на пећинским сликама се јавља композиција*

Пећина Алтамира, Шпанија
(15.000–10.000 г.п.н.е.)

Пећина *Lascaux*, Француска (17.000 г.п.н.е.)

Пећина *Lascaux*, Француска (17.000 г.п.н.е.)

НАСЛЕЂЕ КАО ТУРИСТИЧКА АТРАКЦИЈА

- ⌘ Пећину Ласко открила су четири локална дечака током игре истраживања околних брежуљака 1940. године. Они су се у “потрази за скривеним благом” нашли у дворани осликаној биковима приближно старим 17.000 година
- ⌘ Након Другог св. рата пећина је брзо постала туристичка атракција али је већ 1963. године затворена за јавност јер су посетиоци стварали превише угљен диоксида који је штетио фрескама. Од 1979. је на УНЕСКО листи културне баштине
- ⌘ Више пута су рађени пројекти реконструкције овог вредног амбијента: *Ласко 2* из 1983. је репродуковао око 90% сликарства, док је *Ласко 3* био пројекат који је ставио нагласак на најлепше фреске пећине у виду путујуће изложбе
- ⌘ Коначно, *Ласко 4*, пројекат вредан 66 милиона евра, рађен 4 године, у потпуности је реконструисао пећински амбијент и сликарство као верну реплику налазишта
- ⌘ Реч је о јединственој атракцији у свету, отвореној децембра 2016, са предвиђањима да ће имати око **400.000 посетилаца годишње**

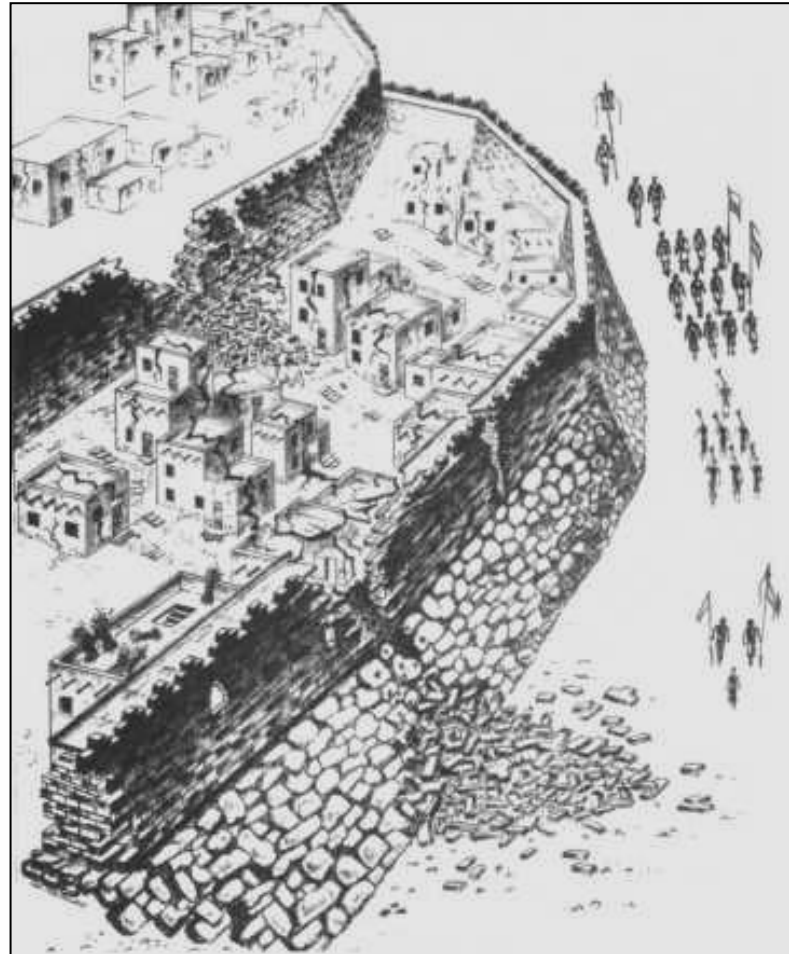
Ово је више од копије, ово је уметност! - француски председник Франсоа Оланд

Француски председник Франсо Оланд на отварању реплике праисторијске пећине Ласко у Монтињаку (децембар 2016).

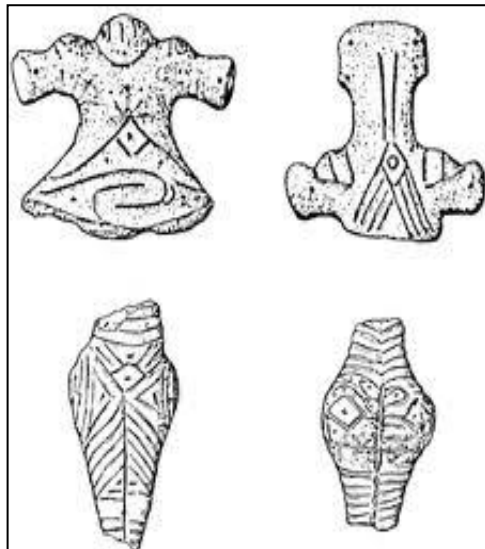

НЕОЛИТ

- ⌘ Неолит је доба преласка са лова на земљорадњу, односно замене номадског (сточарског) живота са седелачким (земљорадничким)
- ⌘ Припитомљавају се животиње (домаће) и производи зрнаста храна
- ⌘ Човек овладава новим вештинама – грнчарија, ткање, предење
- ⌘ Долази до појаве залиха хране и робе што је условило појаву неједнакости и раслојавања друштва
- ⌘ Ствара се организована религија (култови предака, анимизам, култ Божиње мајке..) и религиозна уметност
- ⌘ Граде се куће (земунце, сојенице) и прва насеља са објектима од камена и опеке
- ⌘ Долази до изградње мегалитских сакралних објеката - светилишта

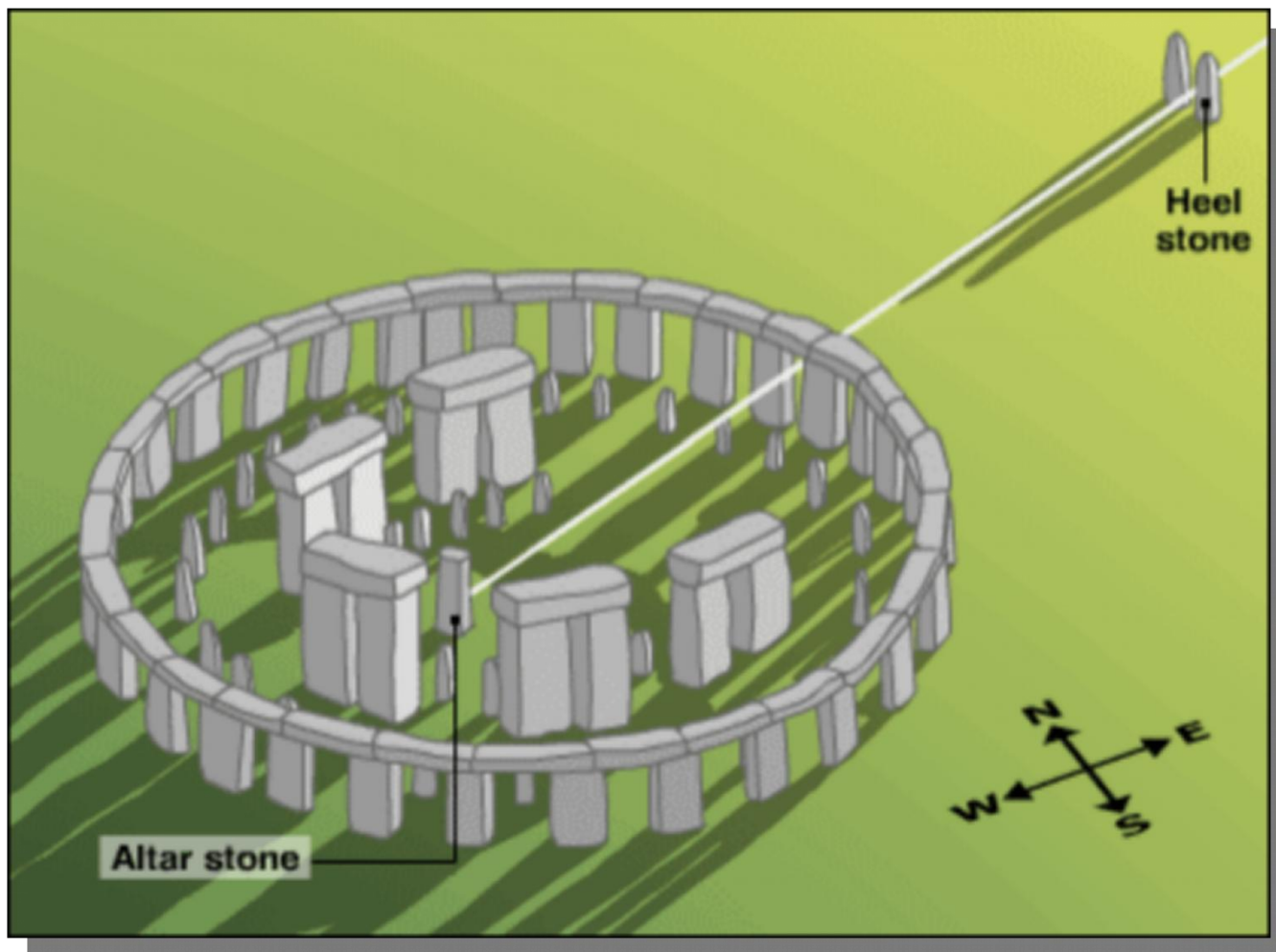
**Најстарији утврђени град на свету - Јерихон у
Јордану (7.000–6.000 г.п.н.е.)**

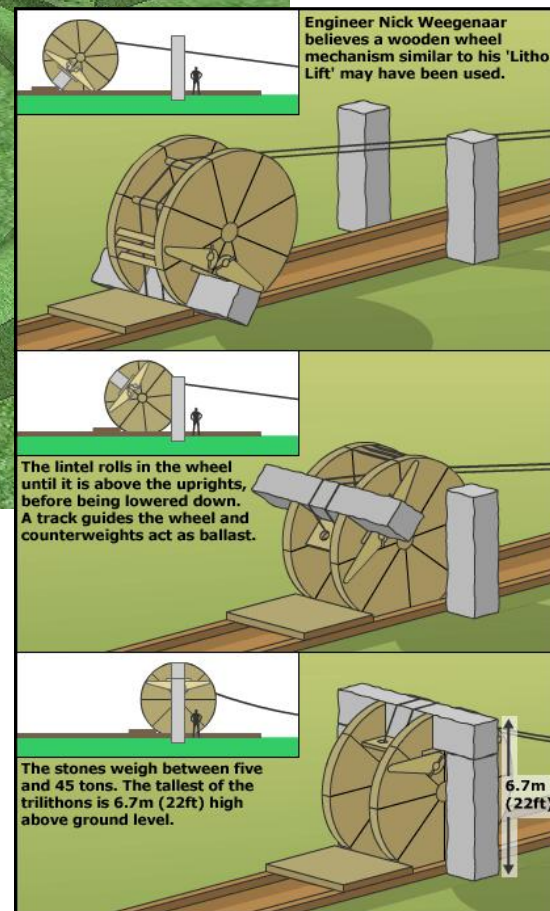
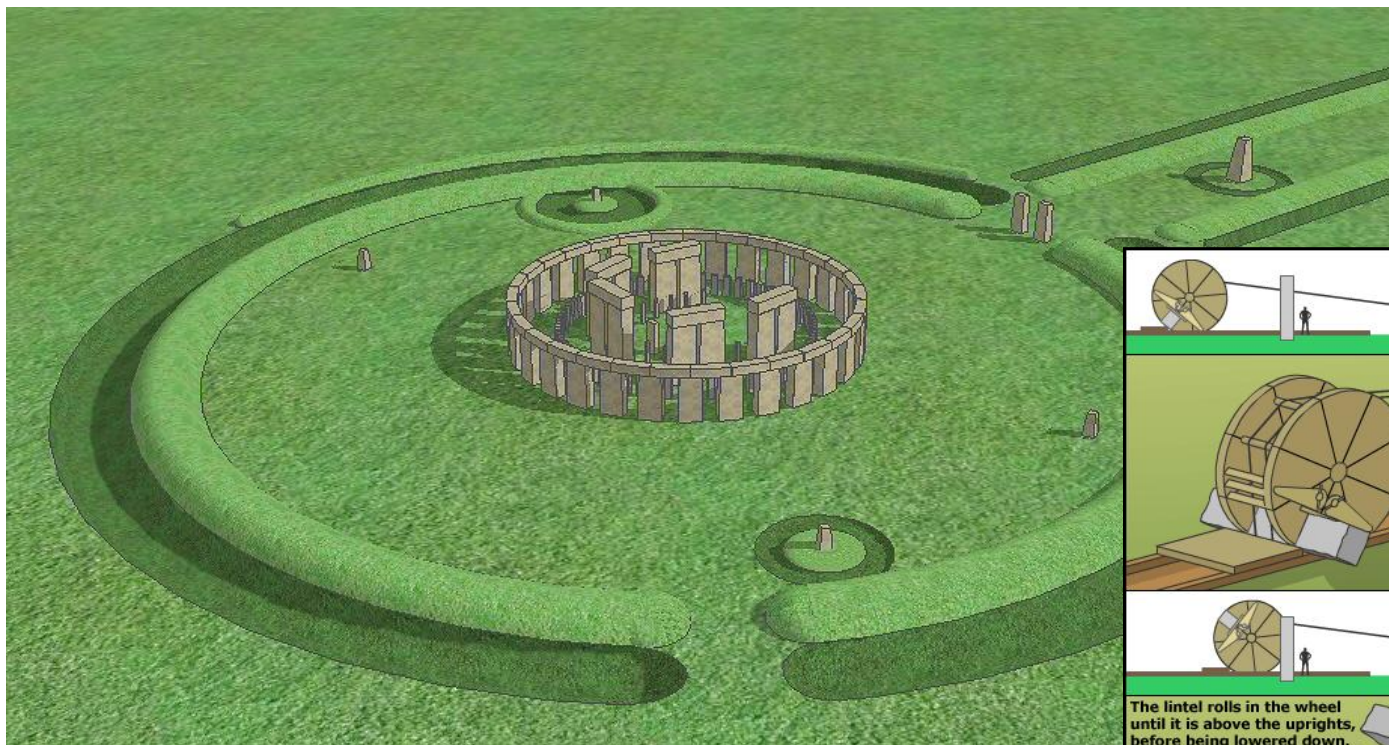
Неолитске фигурине

Стоунхенџ, Енглеска (1.800–1.400 г.п.н.е.)

Стоунхенџ на дан летњег солстиција

Камени блокови тежине од 5 до 45 тона,
висина водоравних греда 6,7 м

НАСЛЕЂЕ КАО ТУРИСТИЧКА АТРАКЦИЈА

- ❧ Стоунхенџ је мегалитски неолитски споменик, изузетна атракција туризма наслеђа/баштине, данас једна од најпосећенијих у Енглеској, а прва по посети на подручју југо-западне Енглеске. Заједно са Ејвбјуријем чини целину на УНЕСКО листи светске баштине од 1986. године
- ❧ У периоду 2010-2016. године забележен је значајан пораст броја посетилаца на овом локалитету, а врхунац представља 2016. година са приближно **1,38 милиона посета** када су оборени сви дотадашњи рекорди (захваљујући новом визиторском центру)
- ❧ Споменици културног наслеђа су важне атракције туризма у Енглеској, а статистика бележи да пола одрасле популације посети бар једну такву дестинацију годишње. Захваљујући породичним и школским посетама, број деце у целокупном уделу туриста баштине није занемарљив
- ❧ Током 2015. године, посета историјским местима и археолошким локалитетима у Енглеској донела је приход од приближно **458 милиона фунти**

**Амерички председник Барак Обама током посете
Стоунхенцу 2016.**

**Stonehenge, Avebury and
Associated Sites World Heritage Site**

Management Plan 2015

НЕОЛИТ НА ТЛУ СРБИЈЕ

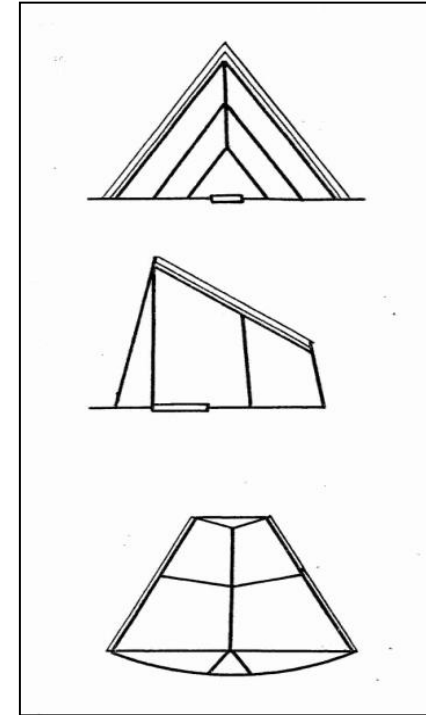
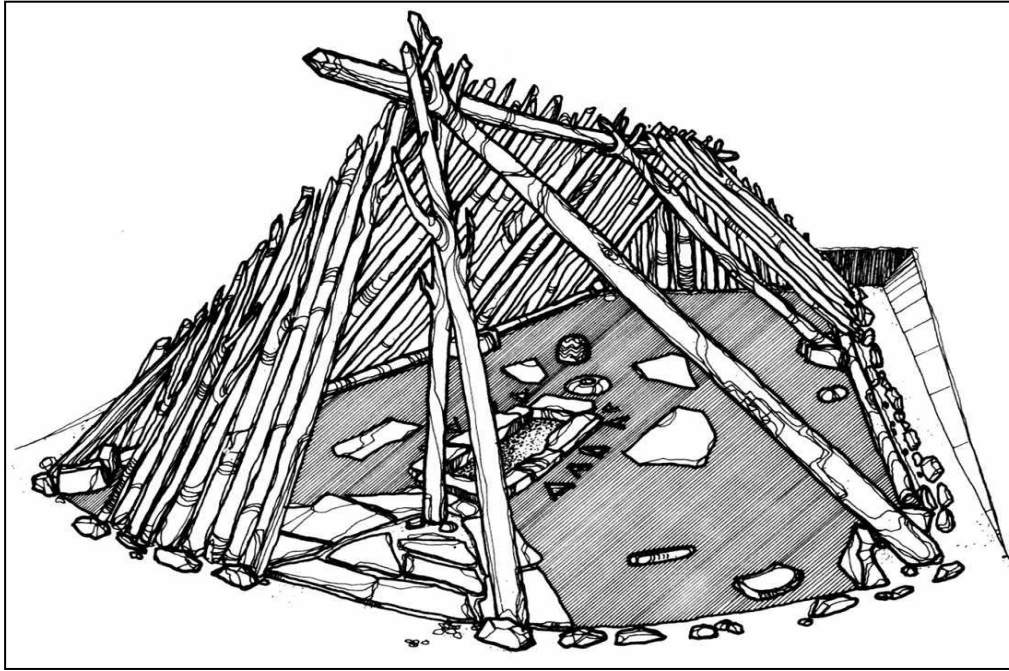
1. ЛЕПЕНСКИ ВИР
(7.000 – 5.000 г.п.н.е)

2. СТАРЧЕВО
(5.000 – 4.000 г.п.н.е)

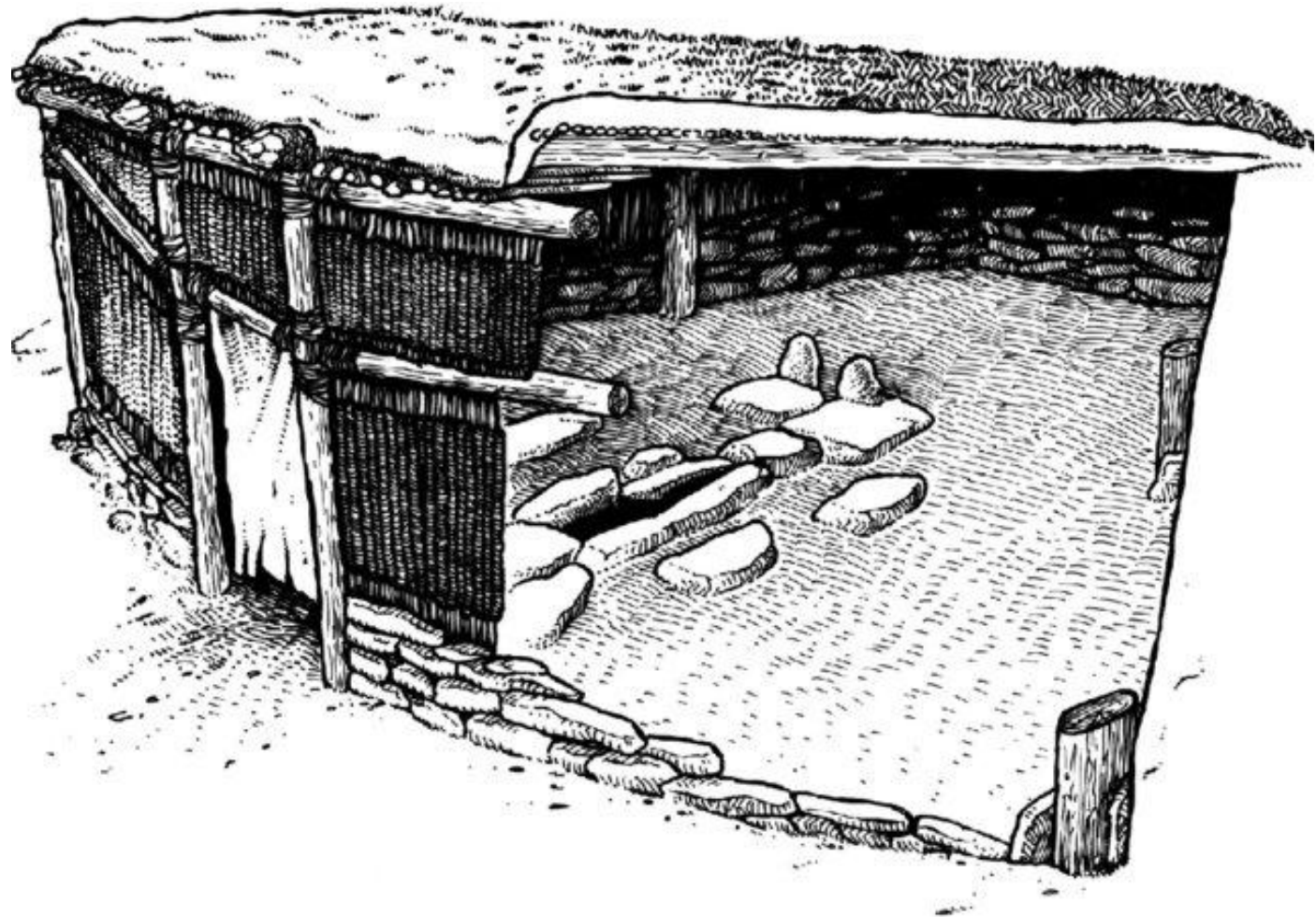
3. ВИНЧА
(5.500 – 3.500 г.п.н.е)

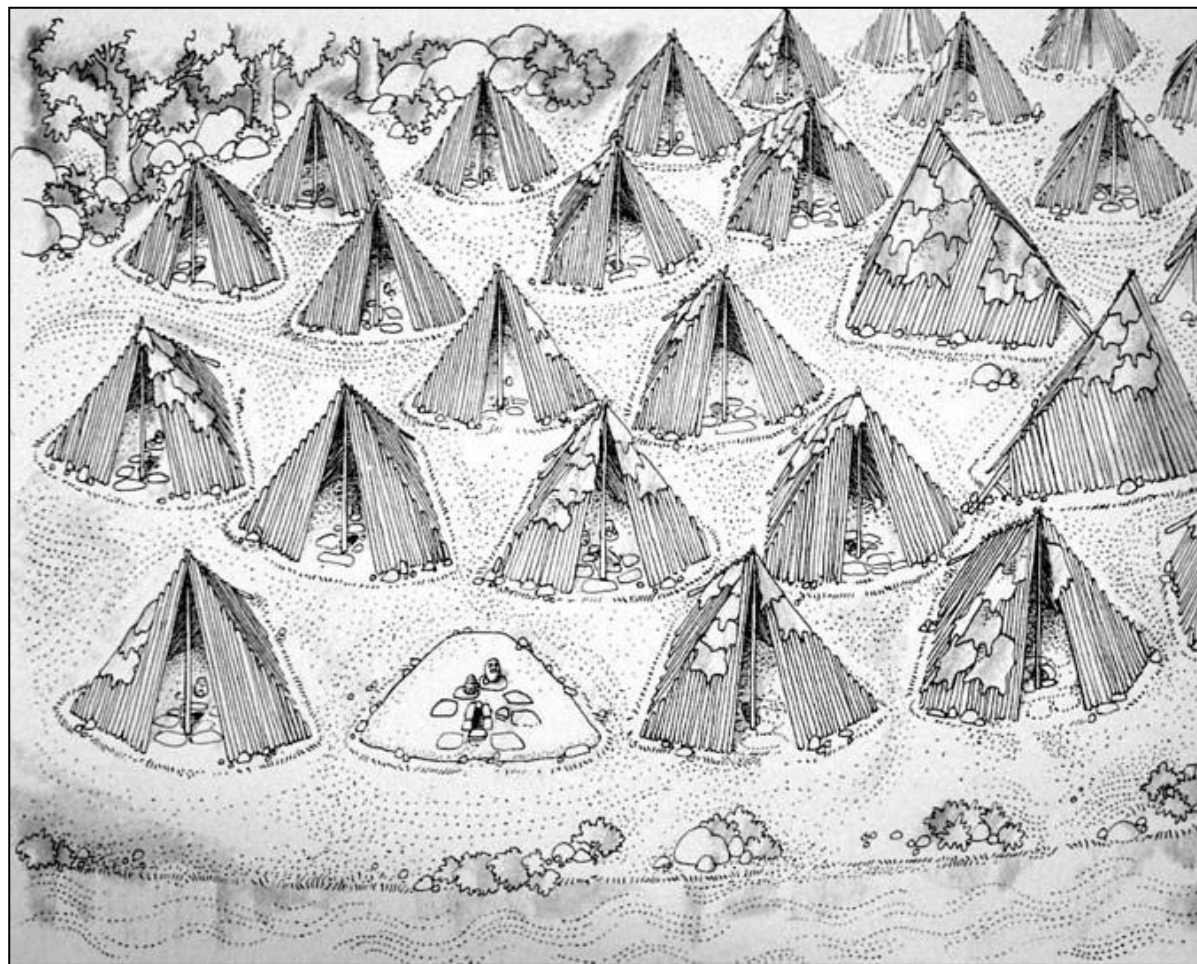
ЛЕПЕНСКИ ВИР (КОЛЕВКА ЕВРОПСКЕ ЦИВИЛИЗАЦИЈЕ)

- ❧ Лепенски Вир представља једну од најзначајнијих праисторијских култура уопште, насељену на десној обали Дунава у Ђердапској клисури. Ово налазиште откривено је током ископавања 1965-1970. г. које је водио академик Драгослав Срејовић
- ❧ Људи Лепенског Вира чинили су сакупљачко-ловачку заједницу а после 5300 г.п.н.е прелазе на земљорадњу и сточарство
- ❧ Насеља су грађена на терасама уз Дунав са кућама налик на шаторе (подсећају на пећинска пребивалишта) оријентисаним ка реци, у некој врсти потковичастих прстенова око средишњег трга
- ❧ Долази до појаве монументалне култне скулптуре која се постављала на поду иза огњишта или жртвеника у светилиштима. Фигуре су обично биле јајоликог облика са наглашеним лицем

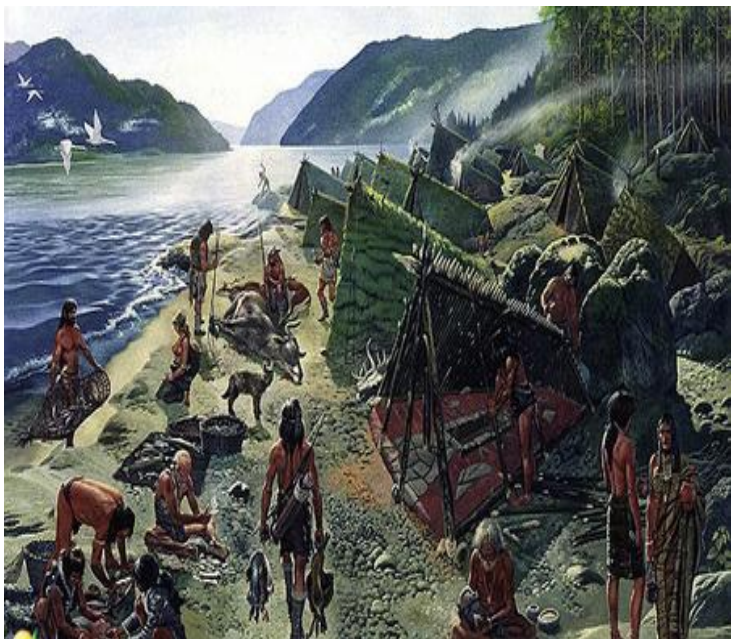

Реконструкција изгледа куће у Лепенском Виру

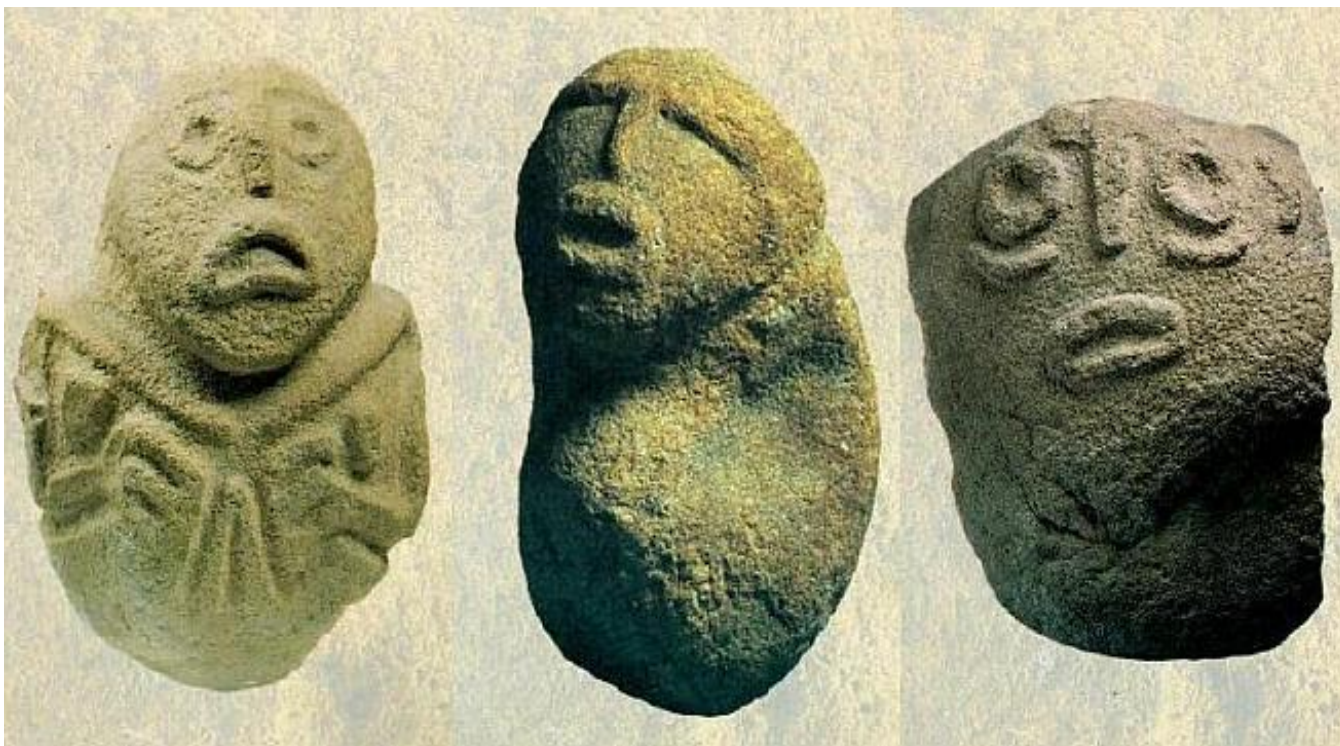

Реконструкција изгледа насеља у Лепенском Виру

Реконструкција изгледа насеља у Лепенском Виру

**Култна скулптура
Лепенског Вира**

НАСЛЕЂЕ КАО ТУРИСТИЧКА АТРАКЦИЈА: МОДЕРНА ПРЕЗЕНТАЦИЈА КАО ИМПЕРАТИВ

<http://virtuelnimuzejdunava.rs/srbija/kulturno-nasledje/arheoloska-mapa-dunava/lepenski-vir.69.html>

ХВАЛА НА ПАЖЊИ!